

П'ять років «пілоту»: відкрито про виклики, здобутки та нові сенси НУШ

2026 рік став символічною межею для базової школи НУШ. П'ять років тому перші пілотні класи переступили поріг п'ятого класу, а сьогодні ми вже аналізуємо портрет випускника основної школи. Це був шлях трансформацій: від зміни паперових журналів на електронні системи оцінювання до глибинної зміни ролі вчителя: від транслятора знань до фасилітатора.

Ми запросили до відвертої розмови лідерів змін із закладів освіти Хмельниччини, які першими прийняли виклик пілотування. У цьому інтерв'ю роздуми директорів, заступників та вчителів про «ресурсний біль», педагогіку партнерства і те, чи справді діти НУШ стали іншими.

Перша наша співрозмовниця – начальниця управління освіти виконавчого комітету Славуцької міської ради ПЕРЕПЕЛИЦЯ Ельміра Миколаївна.

– Будь-які освітні зміни починаються з управлінського рішення. Саме органи управління освітою громад визначають, чи готова система до нових викликів, чи має вона ресурси та команду для участі у пілотних проєктах.

Чому ваша громада вирішила долучитися до пілотування нового Державного стандарту? Які можливості для розвитку освіти громади ви побачили у цьому проєкті? Які ризики або сумніви існували на початку?

В умовах децентралізації громади отримали реальні інструменти впливу на розвиток освіти: можливість формувати власну освітню політику, гнучко управляти ресурсами та стратегічно інвестувати в якість освітніх послуг. Освіта в громаді розглядається не лише як галузь соціальної сфери, а як ключовий чинник сталого розвитку, конкурентоспроможності та формування людського капіталу.

Саме з усвідомленням цієї відповідальності громада долучилася до пілотування нового Державного стандарту Нової української школи ще у 2017 році. Це було стратегічне рішення, спрямоване на забезпечення якісних і системних змін у шкільній освіті та створення кращих можливостей для дітей.

Участь у пілотуванні дала змогу одними з перших перейти до компетентної моделі навчання, орієнтованої на розвиток критичного мислення, умінь навчатися впродовж життя, командної взаємодії, ініціативності та відповідального громадянства. Водночас освітня спільнота громади отримала можливість не лише впроваджувати зміни, а й безпосередньо впливати на їх формування

через практичний досвід та професійний діалог з іншими громадами.

Пілотування стало потужним драйвером професійного розвитку педагогів: розширилися можливості підвищення кваліфікації, опанування сучасних методик навчання, використання цифрових та інноваційних освітніх технологій. Важливою зміною стало формування культури педагогічного партнерства, командної роботи та взаємопідтримки в освітній спільноті.

Новий стандарт утвердив дитиноцентризм як базовий принцип освіти: увагу до індивідуальних освітніх траєкторій, створення безпечного, інклюзивного та мотивувального освітнього середовища. Для громади принципово, щоб школа була простором розвитку, підтримки та успіху кожної дитини.

Участь у пілотуванні також посилила взаємодію між закладами освіти, органом управління освітою, місцевою владою, батьками та громадськістю. Освіта стала спільною відповідальністю та спільним проєктом розвитку громади.

Проєкт дав імпульс до створення сучасного, безпечного та мотивувального освітнього середовища: оновлення навчальних просторів, дидактичних матеріалів, цифрових інструментів і підходів до організації освітнього процесу. Він стимулював перехід від переважно адміністративного управління до стратегічного: посилювалося планування розвитку закладів освіти, запроваджено використання даних для прийняття управлінських рішень, почали системно розвиватися внутрішні системи забезпечення якості освіти.

Освіта дедалі більше стала спільною відповідальністю громади: активізувалася участь батьків, розширилася співпраця з місцевою владою, посилювалася взаємодія між закладами освіти.

Важливим результатом стало формування ефективної освітньої мережі громади. Пілотування сприяло переосмисленню ролі кожного закладу освіти, розвитку міжшкільної співпраці, зміцненню горизонтальних зв'язків і спільного використання ресурсів. Сформувалося розуміння необхідності оптимізації мережі, забезпечення рівного

доступу до якісної освіти незалежно від місця проживання дитини, створення умов для профільності, інклюзивності та безпечного освітнього середовища.

Пілот дав цінний досвід роботи в умовах постійних змін, експериментування та швидкого впровадження нових рішень, що підвищило гнучкість і стійкість освітньої системи громади.

Результати пілотування посилили авторитет місцевих закладів освіти, зміцнили довіру батьківської спільноти та продемонстрували послідовність громади в інвестуванні в майбутнє дітей. Проект став основою стратегічного планування розвитку освіти на роки вперед і перетворився не на окрему ініціативу, а на точку зростання сучасної, відкритої та дитиноцентричної системи освіти.

Які ризики або сумніви існували на початку? Будь-яка масштабна реформа починається не лише з очікувань і можливостей, а й із сумнівів та ризиків — це природно. Освітня реформа не стала винятком, і на старті ми мали багато запитань, на які не завжди були готові відповіді. Одним із перших викликів стала швидкість впровадження змін і відчуття невизначеності: чи готові ми до такої глибокої трансформації, чи вистачить ресурсів, чи зрозуміють і підтримають зміни педагоги та батьки.

Реформа вимагала змінити звичні підходи, а це завжди супроводжується природним опором і тривогою. Децентралізація передала громадам значну відповідальність за освіту, тому на початку існували серйозні сумніви щодо наявності достатніх управлінських компетентностей і готовності ухвалювати складні, інколи непопулярні рішення. Реформа змінила роль учителя, підходи до навчання і вимоги до професійного розвитку, що також викликало побоювання: чи готові педагоги працювати по-новому, чи буде достатньо якісних можливостей для підвищення кваліфікації, чи не виникне перевантаження вчителів і чи приймуть нові підходи батьки. Це був ризик людського фактору — найважливішого в освіті, адже ми розпочинали реформу без готових «рецептів», у процесі постійного пошуку рішень. Згодом до початкових викликів додалося безпрецедентне випробування — повномасштабна війна, яка поставила нові питання: як забезпечити безперервність навчання, гарантувати безпеку дітей, зберегти педагогічні колективи та підтримати психологічну стійкість усіх учасників освітнього процесу.

– Ельміро Миколаївно, чи змінилася роль органу управління освітою під час впровадження реформи і які управлінські рішення були найбільш важливими для успішного пілоту?

Освітня реформа стала не лише зміною стандартів і програм — вона докорінно трансформувала роль органів управління освітою на місцевому рівні. Якщо раніше діяльність була переважно адміністративною та контролюючою, то сьогодні це лідерство змін і проектування освітньої системи громади. До початку реформи ключовими функціями органу управління освітою були контроль, перевірки та звітність, натомість нині головний фокус спрямований на стратегічний розвиток освіти громади: формування місцевої освітньої політики, визначення пріоритетів розвитку, аналіз потреб дітей, педагогів і батьків, планування майбутнього освітньої мережі. Наше завдання — не керувати щоденною роботою закладів, а створювати умови для їх ефективної діяльності. Ми дедалі більше консультуємо та супроводжуємо, навчаємо і підтримуємо керівників, допомагаємо закладам розвиватися, фактично ставши партнером і сервісною службою для закладів освіти.

* * *

Децентралізація передала громадам не лише повноваження, а й відповідальність за ефективність рішень. Сьогодні орган управління освітою аналізує демографічні тенденції, планує мережу закладів, ухвалює управлінські та фінансові рішення, забезпечує ефективне використання ресурсів. По суті, ми проектуємо освітню систему громади. Серед нових пріоритетів — організація підвищення кваліфікації педагогів, супровід впровадження нових стандартів, розвиток цифрової грамотності, підтримка інклюзивної освіти, створення безпечного освітнього середовища. Акцент управління змістився з контролю на підтримку. Сучасна освіта неможлива без партнерства, тому орган управління освітою активно взаємодіє з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, міжнародними партнерами та службами безпеки, адже освіта стала спільною відповідальністю громади.

Повномасштабна війна додала ще одну надзвичайно важливу функцію — антикризове управління освітою. Ми забезпечуємо безперервність навчання, організовуємо безпечні умови в закладах, облаштовуємо укриття, впроваджуємо змішане та дистанційне навчання, підтримуємо педагогів, дітей і батьків. Сьогодні орган управління освітою — це стратег і лідер змін, партнер і сервісна служба, аналітичний центр, координатор партнерств і кризовий менеджер.

Найважливішими для успішного пілотування стали управлінські рішення, які змінили підхід до управління освітою з адміністративного на стратегічний і партнерський. Громада свідомо взяла на себе роль новаторів і погодилася працювати в умовах невизначеності, експериментування та підвищеної відповідальності. Було важливо об'єднати керівників закладів освіти навколо спільної мети: переходу до компетентнісного навчання та дитиноцентричної освіти. Регулярні стратегічні зустрічі, командна робота та відкрита комунікація стали основою довіри. Пріоритетом стало системне підвищення кваліфікації, створення професійних спільнот, підтримка наставництва та обмін досвідом між школами. Було запроваджено регулярний аналіз результатів навчання та використання даних для прийняття управлінських рішень.

Заклади освіти отримали більше автономії разом із відповідальністю за результати, що стимулювало розвиток внутрішніх процедур оцінювання та планування. Було ухвалено рішення посилювати співпрацю між школами, спільно використовувати ресурси, планувати розвиток мережі та забезпечувати рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей громади. Оновлення класів, забезпечення технікою та цифровими інструментами створило умови для впровадження нових підходів до навчання. Було посилено комунікацію з батьками, залучення місцевої влади та громадських організацій до розвитку освіти. Одним із ключових рішень стало створення безпечного середовища для експериментування, де помилки сприймаються як частина навчання і розвитку.

Важливо, що пілот отримав логічне продовження на рівні старшої школи: колектив Славутського ліцею долучився до пілотування старшої профільної школи. Це означає, що зміни не завершуються на рівні базової освіти, а вибудовують цілісну освітню траєкторію. Відтак випускники гімназії «Успіх» матимуть можливість продовжити навчання в оновленій, сучасній профільній старшій школі, де закладені принципи компетентнісного навчання, індивідуальних освітніх траєкторій та партнерської взаємодії вже працюватимуть на наступному рівні освіти.

Найскладніший етап проєкту – практичне впровадження змін у школі. Саме керівники закладів освіти беруть на себе відповідальність за організацію освітнього процесу, підтримку педагогів і створення умов для нових підходів до навчання.

Кожна з пілотних шкіл має свій унікальний шлях і власні особливості впровадження нового ДСБСО.

– Ви маєте досвід пілотування з першого класу і плануєте пілотування нового Держстандарту профільної школи. Як ця наступність впливає на освітню траєкторію учнів? В чому Ви бачите найбільшу перевагу безперервного пілотування (1-12 класи) для учнів і для вчителів? З такими запитаннями ми звернулися до директорки Старокостянтинівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Старокостянтинівської міської ради СІДЛЕЦЬКОЇ Валентини Василівни.

Насамперед хочу зазначити, що участь у пілотуванні реформи Нової української школи - це великий виклик, висока відповідальність, інновації, рух вперед, інша філософія мислення і ще це велике навантаження на вчителя.

Так, ми в пілоті з першого класу, пройшли відбір на пілотування Держстандарту профільної школи і зазначу, що наступність у нашому закладі — це створення безперервного поля можливостей, де кожен етап логічно готує до наступного, уникаючи «освітніх розривів». Адже сформовані в початковій школі м'які навички — критичне мислення, вміння співпрацювати, емоційний інтелект — у базовій школі стали інструментом для навчання, а в профільному ліцеї, ми сподіваємося, стануть фундаментом для свідомого вибору професії.

Учні, які пройшли шлях НУШ з 1-го класу, прийдуть у профільну школу з уже сформованим інструментарієм. Вони не бояться помилок, вміють працювати в проєктах та інтегрувати знання.

* * *

– Ваша ситуація є однією із найцікавіших і найскладніших у межах проєкту: Ви та колектив ліцею №1 стали «прийомними батьками» для випускників початкової школи пілотних класів. І це не випадково, адже щорічно випускники початкової школи приходять навчатися у ваш заклад. До того ж, довелося адаптувати "чужий" пілотний досвід під власну стратегію діяльності. Що було найскладніше у процесі наступності? Як реагував педагогічний колектив на нові завдан-

ня? Які результати пілоту вважаєте найбільш значущими для дітей та ліцею загалом? Про це ми поцікавилися в управлінській команді Комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської

ради». Крім цього, наші «пілотники» навчаються за підручниками, які пройшли апробацію їхніми ж учителями. Це означає, що навчальний контент максимально адаптований до реальних потреб пілотних класів.

Завдяки системному психологічному супроводу практичним психологом закладу, можна відстежити динаміку мотивації учнів від 1-го до 9-го класів, що дозволяє нам м'яко коригувати стиль викладання та зберігати ментальне здоров'я дітей при переході до профільної школи. Хоча, не буду кривити душею, останнім часом мотивація у частини учнівства загалом дещо знижується. На це є як об'єктивні, так і суб'єктивні причини.

Найбільша перевага безперервного пілотування для учнів — це перетворення учня з пасивного слухача на активного дослідника та медіаграмотного лідера. Учні навчалися через реальні проєкти. Вони не просто вивчали теорію, а розробляли туристичні гайди, створювали авторські відеоуроки, Instagram-серіали за класичними творами, відеопрезентації тощо.

Досвід пілотування підтверджує, що інновації стимулюють результат. Наші пілотники — це призери олімпіад з програмування, фізики, англійської мови та історії.

Щодо переваг для вчителів... Педагоги змушені перебувати у стані постійного професійного драйву. Безперервне пілотування — це перехід на якісно новий рівень професійної еліти, це професійна трансформація та командна єдність. Вчителі початкової, середньої та старшої ланок працюють у постійному діалозі. У школі створене середовище, де вчитель фізики, хімії, математики, історії, інформатики, філолог та психолог працюють як єдиний механізм.

Команда навчилася працювати в умовах відсутності готових рішень, створюючи унікальні методичні розробки: від «Щоденника пілоту» (Сиротюк С.Б., шкільний координатор пілоту) до інтерактивних вправ (члени пілотної команди), які, до речі, відзначені дипломами ХОІППО ім. А. Назаренка.

Безперервне пілотування дозволяє перетворити школу з транслятора знань на простір, де освітня траєкторія дитини є логічною, прогнозованою та орієнтованою на успішне майбутнє в дорослому житті. Я оптимістично налаштована і сподіваюся, що з часом ми в цьому переконаємося.

ради». До розмови долучається заступниця директора з навчально-виховної роботи ОСАТЮК Наталія Антонівна.

У процесі пілотування ми пройшли тернистий шлях долаття стереотипів щодо оцінювання та розуміння того, що сучасна школа - це не лише про результат, а й про шлях до нього. По-перше, непростим був перехід від рівневого (вербального) оцінювання до оцінювання в балах. Щоб не демотивувати учнів, робили це поступово. У першому семестрі учителі оцінювали п'ятикласників за рівнями. Багато зусиль та часу пішло на вироблення критеріїв рівневого оцінювання з кожного предмета. По-друге, необхідно було адаптувати учителів до формувального оцінювання. Наша команда «нушків» багато навчалася: крім обов'язкових курсів, займалися самоосвітою, вивчали досвід роботи фінських шкіл, зокрема прослухали серію вебінарів від Фінського проєкту реформи української школи «Навчаємось разом». На цих вебінарах було запропоновано низку форм, які протягом навчального року заповнюють учитель, дитина

й батьки для планування і проведення формувального оцінювання. Деякі з них ми використовували у 5 класі та використовуємо зараз, адаптуючи до реалій освітнього процесу.

Як реагував педагогічний колектив на нові завдання? Так, як і будь-яка людина, якій доводиться вийти із зони комфорту, звичного ритму роботи. Учителі пройшли випробування свободою вибору. Вони отримали автономію у виборі модельних програм, технологій та методів навчання, гнучким стало календарне планування тощо. Але це створило і багато викликів. Зокрема, потрібно було на основі обраних модельних програм самостійно розробляти навчальні програми, що потребувало глибокого розуміння Державного стандарту та вміння розподіляти години між темами, прописувати чіткі критерії досягнень учнів.

Значно більше часу займало планування уроків через призму компетентнісного підходу, а також розроблення діагностичних робіт. Але зараз можу впевнено сказати, що для роботи в пілотному класі були зібрані справжні

«бійці». Ми стали командою однодумців, для якої характерна конструктивна співпраця, підтримка та взаєморозуміння. Учителі не відчували себе залишеними наодинці зі складними завданнями. Усі проблемні ситуації спільно обговорювалися на щотижневих методичних оперативках.

Поряд із цим можна виокремити такі важливі результати.

Діти почали більш свідомо ставитися до власного навчання, відповідальніше виконують завдання, а головне – перестають боятися оцінки. Вони сприймають її не як вирок, а як орієнтир для росту. Пишаються процесом свого росту! Розкуті, комунікабельні, не бояться помилитися, вміють аргументувати свою позицію, здійснювати само- та взаємооцінювання, працювати в групі, в команді.

В ліцеї створено команду, згуртовану навколо ідеї розвитку. Оновлено матеріально-технічну базу кабінетів природничо-математичного циклу, придбано новий комп'ютерний клас, нове мультимедійне обладнання.

* * *

– Комунальний заклад загальної середньої освіти «Ліцеї №1 імені Володимира Крasiцького Хмельницької міської ради» долучився до пілотування з 5 класу і пройшов увесь шлях до 9-го. Про найбільш помітні зміни в культурі закладу розмірковує директор РАТУШ-НЯК Святослав Петрович.

За роки участі у пілотуванні ми пройшли шлях оновлення всієї шкільної системи – від перебудови освітнього середовища до переосмислення ролі кожного учасника освітнього процесу.

Зміна освітнього середовища: придбано сучасне навчальне обладнання для проведення практичних занять з хімії, фізики, біології, математики, інформатики, робототехніки, яке мотивує і спонукає до навчання.

Зросла професійна майстерність учителів. Пілотування

стало стимулом до постійного професійного зростання. Педагоги опанували нові методики компетентнісного навчання, проектну діяльність, формувальне оцінювання, впровадили різноманітні цифрові інструменти. Найважливіше, що змінилося мислення: вчитель став не лише джерелом знань, а фасилітатором, наставником, партнером у навчанні.

Суттєво змінилася і командна робота. Шкільна команда стала справжньою спільнотою професіоналів, де рішення ухвалюються колегіально, а ідеї народжуються у співдії. Ми навчилися відкрито обговорювати виклики, підтримувати одне одного, ділитися успішними практиками. Це підвищило рівень довіри й включеності кожного.

Щодо емоційного стану здобувачів освіти, то сьогодні бачимо впевнених, активних, допитливих дітей, які не бояться помилятися й шукають власні відповіді. Учні відчують, що їхня думка важлива, а навчання може бути цікавим і корисним.

Підсумовуючи цей досвід, можна сказати, що пілотування дало нам не лише нові програми й інструменти, а й нову культуру навчання, засновану на співпраці, розвитку, людяності та довірі.

* * *

Жодна освітня реформа не може відбутися без учителя. Саме у класі нові ідеї перетворюються на реальні освітні практики.

Заступники директорів і педагоги пілотних

шкіл щодня працювали з новими програмами, підходами до оцінювання, інтегрованими курсами та сучасними освітніми технологіями. Вони долучаються до розмови.

– НУШ передбачає педагогіку партнерства. Чи змінився рівень залученості та довіри батьків до школи за час пілотування? Чи стали батьки партнерами у прийнятті рішень? З такими питаннями ми звернулися до заступниці директора з навчальної роботи Старокостянтинівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Старокостянтинівської міської ради СИРОТЮК Світлани Борисівни.

Пілотний проєкт Нової української школи суттєво змінив відносини між школою та родинами, перетворивши батьків на справжніх рівноправних партнерів, з якими спільно ухвалюють усі глобальні рішення. Наприклад, рішення про перехід школи до пілотування старшої профільної школи для 10–12 класів ухвалювалося не одноосібно адміністрацією, а на спеціальних батьківських зборах, де після відкритого обговорення всіх переваг та ризиків родини надали свої письмові згоди, що було обов'язковою умовою МОН для участі в експерименті. Так само вплив батьків став офіційною вимогою під час вибору нових підручників, адже вчителі зобов'язані опитувати їх та вносити ці відгуки до офіційних звітів перед тим, як рекомендувати книги для навчання.

Оскільки масштабні зміни, посилені війною та відключеннями світла, стали великим стресом, до кілької пілотної команди залучили практичного психолога, яка регулярно консультує родини, допомагаючи їм впоратися з тривогою та створюючи сприятливий мікроклімат.

* * *

– У пілотних класах запроваджено інтегрований курс літератури. Як змінилося викладання і сприйняття курсу учнями? До розмови долучається КРАВЧУК Вікторія Леонідівна, вчителька інтегрованого курсу Старокостянтинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №1.

Світ перестав бути сегментованим, перетворившись на складну мережу взаємозв'язків, де знання не існують ізольовано. Саме тому інтегрований курс літератур у Новій українській школі (НУШ) відходить від формального вивчення біографій, пропонуючи учням натомість цілісну культурну картину. Це дозволяє дитині не просто "проходити програму", а бачити, як спільні людські цінності, історичні епохи та художні образи перетинають кордони, формуючи глобальний світогляд та навички системного мислення. Наші діти не дивляться на реальність крізь вузьку щілину одного предмета: вони бачать контексти, зв'язки та глобальні тренди. Саме тому впровадження інтегрованого курсу

* * *

– Про оцінювання результатів навчання учнів/учениць й ті виклики, які з цим пов'язані, ділиться думками КНЯЗЮК Ірина Володимирівна, заступниця директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №1 імені Володимира Красицького Хмельницької міської ради».

У ліцеї сформувалася модель оцінювання, яка відповідає підходам реформи НУШ і суттєво відрізняється від традиційного уявлення про оцінку як інструмент контролю. Якщо раніше оцінювання сприймалося переважно як спосіб визначити рівень знань учня за допомогою балів, то нині воно розглядається передусім як засіб розвитку, мотивації та самовдосконалення. У закладі цей підхід впроваджувався поступово: із появою пілотного 5 класу учнями дали час на адаптацію, після чого розпочали практику так званого «лайтового» оцінювання. Учні загалом були готові до бальної системи, однак важливим завданням стало формування розуміння нових підходів у батьків.

Сьогодні оцінювання в ліцеї поєднує бальну систему з формувальним оцінюванням, яке є ключовим елементом освітнього процесу. Основна увага зосереджується не лише на знаннях, а й на формуванні компетентностей, що включають уміння, способи мислення, цінності та ставлення. Учителю не просто фіксує результат, а відстежує індивідуальний прогрес кожної

* * *

Загалом уся робота школи сьогодні побудована на педагогіці партнерства, де для повної довіри батькам забезпечили прозорий доступ до оцінок і завдань через електронні щоденники, а класні керівники постійно підтримують живий зв'язок із кожною родиною щодо всіх освітніх ноу-хау.

літератур (української та зарубіжної) в межах НУШ — це не просто методична реформа, а відповідь на виклики часу.

Раніше ми вивчали літератури як окремі ізольовані острови. На одному березі — українська хата, на іншому — англійський замок. Інтегрований курс нарешті будує між ними міст. Уявіть, як захоплено для учня порівнювати українське бароко з європейським або бачити, що світові сюжети про звичайну людину відгукуються в серцях наших авторів. Наприклад, Тарас Шевченко, Микола Гоголь — в українському середовищі, а Чарльз Діккенс — у світовому. Це вчить головному — бачити Україну в контексті великої світової культури, формувати цілісну картину світу. Учень більше не плутається в епохах. Якщо вивчається романтизм, то він охоплює Байрона й Шевченка одночасно. Якщо «нова драма» — то Бернарда Шоу й Лесю Українку. Це логічно, зрозуміло й економить обсяг ментальної енергії, уваги та пам'яті, необхідної для обробки інформації, саморегуляції, прийняття рішень.

дитини, допомагає їй усвідомити власні сильні сторони та зони для розвитку. Водночас педагоги реалізують оцінювання за групами результатів, як це передбачено сучасними підходами, однак варто визнати, що такий підхід є справді ресурснозатратним для вчителя і доволі часто залишається не до кінця зрозумілим для батьків, що потребує додаткового пояснення та комунікації.

Важливо й те, що критерії оцінювання та інструменти перевірки часто обговорюються або навіть створюються спільно з учнями, що формує в них відповідальність за власне навчання та розуміння своєї освітньої траєкторії. Чільне місце в цій моделі займають самооцінювання та взаємооцінювання, які сприяють розвитку академічної доброчесності, об'єктивності та конструктивної взаємодії між учнями. Культура оцінювання в ліцеї також передбачає зміну ставлення до помилок: вони більше не сприймаються як поразка чи покарання, а як природна й необхідна частина навчання. Учителю в такому процесі виступає не контролером, а наставником, який допомагає учневі зрозуміти, як подолати труднощі й рухатися далі.

Загалом у закладі освіти формується така культура оцінювання, у якій головним є не сам бал, а розвиток особистості учня, його здатність до самостійного мислення, відповідальність за власні результати та внутрішня мотивація до навчання.

– Якби Ви давали пораду колезі, який/яка лише розпочинає працювати за новим стандартом у 5 класі, на чому б порадили сфокусуватися максимально, а на що не витратити забагато зусиль? Про це – у розмові з заступницею директора з навчально-виховної роботи Славутської гімназії «Успіх» Славутської міської ради КІШАН Надією Яківною.

Я б порадила насамперед зосередитися на формуванні ключових компетентностей та наскрізних умінь, а не на механічному запам'ятовуванні фактів. Важливо сфокусуватися на зміні педагогічної парадигми: перейдіть від моделі «викладання теми» до моделі «досягнення результату». Починайте планування не з конспекту, а з чіткого розуміння того, яку конкретну навичку учень має продемонструвати наприкінці уроку, яких очікуваних результатів досягти.

* * *

Впровадження концептуальних ідей НУШ – виклик як управлінський, так і педагогічний. Адже за зачиненими дверима класу «освітню політику» визначає учитель у співпраці з учнями/ученицями. Спілкування з учителями показало як наявність успішних практик, так і проблемних аспектів у

У 5 класі важливо вибудувати систему формувально-го оцінювання: навчити дітей рефлексії, самооцінюванню та вмінню сприймати помилку як частину навчання, а не як трагедію. Важливо зосередитися на створенні безпечного психологічного клімату та побудові партнерських стосунків, адже саме це в період адаптація дитини до предметної системи є важливішою за обсяг пройдених параграфів.

Водночас я б застерегла від намагання «втиснути» в урок абсолютно всі завдання з підручника. Не варто використовувати складні академічні лекції — п'ятикласники краще сприймають діяльнісний підхід та ігрові елементи. Також не намагайтеся протягом першого місяця охопити всі методичні інновації одночасно; краще якісно впровадити один інструмент (наприклад, роботу в групах чи взаємооцінювання), ніж розпорошувати увагу на всі тренди, втрачаючи при цьому живий контакт із класом.

роботі. А ще додало позитиву, оскільки усі педагоги вірять у своїх учнів, пишуться їхніми успіхами.

Бліц-інтерв'ю ми розпочали із запитання:

– Що для Вас є індикатором успішності реформи НУШ?

– На мою думку, для всіх учасників освітнього процесу – це чітка стратегія реформи; комфортне навчання; осучаснення освіти – розвиток матеріально-технічної бази. Для учнів – уміння: критично мислити, застосовувати отримані знання в повсякденному житті. Для педагогів: можливість обирати навчальні освітні програми, методики навчання, бажання підвищувати професіоналізм через самоосвіту.

Олена ПОЛЯКОВА,
учителька математики
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №1 імені Володимира Крasiцького
Хмельницької міської ради»

– Не вважаю, що бал (оцінка) є індикаторами успішності учнів НУШ, адже ми виховуємо нове покоління, здатне реалізувати себе у майбутньому (зв'язок з життям). Тому найбільш виразним індикатором є чітке та грамотне виконання практичних завдань з умінням обґрунтування свого вибору. Також важлива і творча реалізація особистості: вміння висловлювати власну думку, граматично правильно конструювати речення без лексичних помилок. І, звісно, безперервний розвиток учня, що є показником стабільності у навчанні, а, відповідно, й високого рівня знань та вмінь.

Леся ФЕДОРЧУК,
учителька української мови
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №1 імені Володимира Крasiцького
Хмельницької міської ради»

– Головним індикатором успішності реформи НУШ є перехід від простого накопичення знань до формування реальних життєвих компетентностей учнів. Успіх реформи відчувається тоді, коли дитина не боїться помилятися, а сприймає помилку як необхідний етап навчання та розвитку критичного мислення. Важливим показником є зміна ролі педагога, який стає не авторитарним джерелом інформації, а партнером у побудові індивідуальної освітньої траєкторії. Також критерієм є створення безпечного та сучасного освітнього середовища, де панує атмосфера взаємоповаги та емоційного комфорту для всіх учасників процесу. Зрештою, реформа працює, якщо школа стає місцем, куди діти йдуть із задоволенням, відчуваючи цінність своєї особистості та власних досягнень.

Світлана ЗАРЕМБА,
учителька української літератури
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №1 імені Володимира Крasiцького
Хмельницької міської ради»

– Для вчителя інформатики індикатором успішності реформи НУШ є не лише засвоєння учнями теоретичних знань, а й уміння застосовувати їх на практиці. Важливим показником є розвиток цифрової грамотності, критичного мислення, творчості та здатності працювати в команді. Також успіх реформи проявляється у зацікавленості учнів навчанням, їхній самостійності та готовності використовувати сучасні технології для розв'язання реальних завдань.

Віктор ФЕЛОНЮК,
учитель інформатики
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №1 імені Володимира Крasiцького
Хмельницької міської ради»

– Успішність реформи НУШ на уроках інформатики вимірюється не кількістю вивчених програм чи написаних рядків коду, а зміною ролі учня та його здатністю застосовувати технології для вирішення реальних життєвих завдань.

Ось ключові індикатори, які свідчать про те, що реформа дійсно працює:

1. Від «Знаю що» до «Знаю як» (Компетентнісний підхід). Головним показником є здатність учня самостійно знайти цифровий інструмент для розв'язання проблеми.

- Індикатор: Учень не чекає інструкції «відкрийте Word і напишіть текст», а самостійно обирає сервіс (текстовий редактор, ментальну карту чи презентацію) для представлення результатів свого проєкту.

- Критичне мислення: Учні перевіряють джерела інформації та розуміють різницю між фактом і фейком, а не просто копіюють текст із Вікіпедії.

2. Зміна характеру оцінювання. В НУШ успіх – це прогрес конкретної дитини порівняно з її вчорашніми результатами, а не лише фінальна оцінка.

- Формувальне оцінювання: Використання самооцінювання та взаємооцінювання. Якщо учні вміють пояснити, чому вони поставили собі саме такий бал і над чим ще треба попрацювати – це успіх реформи.

- Відсутність страху помилки: Учні сприймають помилку в коді чи налаштуваннях як частину процесу навчання, а не як привід для стресу чи низької оцінки.

3. Проєктна діяльність та наскрізні вміння. У НУШ інформатика поступово стає об'єднуювальною ланкою між різними навчальними предметами.

- Індикатор: Учні створюють проєкти на стику дисциплін. Наприклад, роблять PowerPoint – анімацію про кругообіг води (біологія) або створюють 3D-модель історичної пам'ятки.

- Командна робота: Ви бачите, як учні розподіляють ролі в групі (дизайнер, програміст, менеджер проєкту), що є ключовим для Soft Skills.

4. Цифрова грамотність та безпека. Це перехід від «вміння користуватися комп'ютером» до «вміння безпечно жити в цифровому світі».

- Індикатор: Учні свідомо створюють надійні паролі, розуміють правила авторського права та дотримуються етики спілкування в мережі без постійних нагадувань учителя.

**Марина ОНОПРІЙЧУК,
Сніжана ІВАНЦОВА,
вчительки інформатики
Комунального закладу загальної середньої**

освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»

– Головний індикатор успішності реформи є учень вдячний за знання, які знадобляться в подальшому житті. Це урок, на якому дітям цікаво навчатися, вони активні, вміють ставити запитання, мислити, використовувати свій потенціал. На мою думку, навчання – це праця. І для її втілення мають бути відповідні умови.

**Наталія БОРОДІЙ,
вчителька хімії
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»**

– Ефективність реформи для мене визначається тим, наскільки учні набувають ключових компетентностей, а не просто відтворюють знання. Якщо вони можуть застосовувати знання на практиці – це свідчить про результативність реформи.

**Оксана СІНІЦЬКА,
вчителька англійської мови
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»**

– Для мене, як учителя математики, головний показник – це не кількість правильно розв'язаних задач, а якість мислення учнів.

Якщо діти: не бояться помилятися і аналізують свої помилки; можуть пояснити хід розв'язання, а не просто відтворити алгоритм; ставлять запитання «чому?» і «а чи можна інакше?», пропонують свої шляхи розв'язання вправи або задачі – це означає, що реформа працює.

Для мене важливо, коли учні починають бачити математику не як набір формул, а як інструмент для розуміння світу, вміють застосовувати отримані знання на практиці, у повсякденному житті, коли з'являється інтерес і внутрішня мотивація – це і є справжній результат.

Я всю свою роботу спрямовую на такий важливий індикатор, як атмосфера на уроці. Якщо є діалог, довіра і взаємоповага, якщо учні включені в процес – тоді навчання стає ефективним і для них, і для вчителя.

**Лілія СТАРУШОК,
вчителька математики
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»**

* * *

Однією із вимог НУШ є фасилітуюча позиція учителя. Чи реально бути фасилітатором у класі, де 30 учнів і кожен зі своїм гаджетом? Якщо так, поділіться, будь ласка, своїми секретами успіху. До розмови долучаються учителі Славутської гімназії «Успіх».

– При вивченні зарубіжної літератури кожна хвилинка на уроці є «золотою». Фасилітація – це єдиний спосіб «встигнути все». Моє завдання як учителя – не переказувати зміст, а запустити процес осмислення твору.

Чи заважають 30 гаджетів? Навпаки, вони допомагають стиснути час, якщо знати кілька секретів:

Гаджет як «миттєва довідка». У нас немає часу на довге гортання підручника чи записування дат у зошит. Я прошу учнів використати телефон лише на 2-3 хвилини, щоб знайти конкретну деталь: прототип героя, рідкісне

фото автора або значення застарілого слова. Це робить їх активними дослідниками, а не пасивними слухачами.

Стратегія «Швидких думок». Замість того, щоб опитувати 30 людей по черзі (що нереально за 45 хвилин), використовую короткі письмові або цифрові опитування. Наприклад, одним реченням написати у спільному чаті чи на дошці головну емоцію від прочитаного. Як фасилітатор за секунди бачу зріз думок усього класу й одразу спрямовую дискусію в потрібне русло.

Робота в мікрогрупах («Літературні кав'ярні»). Об'єдную 30 учнів на групи. Кожна отримує своє проблемне питання за текстом. Гаджети тут — лише засіб фіксації ідей. Поки діти дискутують між собою, переходжу від групи до групи, ставлячи навідні запитання. Це дозволяє кожному бути почутим, попри велику наповнюваність класу.

Фокус на сенсах, а не на екранах. Мій головний секрет — жива дискусія. Провокую учнів питаннями, на які Google не має однозначної відповіді: «Як би вчинив ти на місці героя сьогодні?». Коли дітям цікаво сперечатися та шукати істину, телефони залишаються на партах екранами донизу, бо реальне спілкування виявляється драйвовішим за віртуальне.

Економія часу через аудіовізуалізацію. Іноді за 1 годину ми не встигаємо прочитати великий опис. Тоді гаджет допомагає швидко переглянути короткий буктрейлер або прослухати ключовий монолог у виконанні професійного актора. Це миттєво створює атмосферу, на яку раніше витрачалося пів уроку.

Мій висновок: Навіть за 45 хвилин на тиждень можна бути фасилітатором. Головне — довіряти учням, давати їм простір для власних думок і використовувати техніку лише як швидкий допоміжний інструмент, що звільняє час для головного — для живого Слова.

Галина БІЛЕЦЬКА,
вчителька зарубіжної літератури
Славутської гімназії «Успіх»

— Чи реально бути фасилітатором у класі, де 30 учнів і кожен зі своїм гаджетом? Абсолютно реально. Більше того — у сучасному світі це — єдиний шлях до ефективного навчання, який потребує іншого підходу, ніж традиційне «вчитель пояснює — учні слухають». У класі з 30 учнями й гаджетами фасилітація працює тільки тоді, коли є чітка структура, правила й продумана взаємодія, а не просто «вільна робота». Головна проблема не в кількості дітей чи пристроях, а в керуванні увагою. 30 екранів = 30 потенційних відволікань. Якщо це не врегулювати, фасилітація швидко перетвориться на хаос. Що реально допомагає:

— Чіткі рамки і ролі: конкретне завдання + чіткий час, ролі в групах (спікер, таймкіпер, аналітик), зрозумілий результат (що саме вони мають створити). Без цього учні просто «розчиняються» в гаджетах.

— Гаджети як інструмент, а не фон. Якщо телефони просто дозволені — вони відволікають. Якщо вони частина завдання, вони працюють. Тобто: «відкрийте телефони для задачі», а не «можете користуватись».

— Дроблення уроку. 30 учнів складно тримати в одному форматі довго.

Працює чергування: короткий вступ (3–5 хв), робота в групах, обговорення, знову активність. Це тримає темп і знижує шанс «втечі в TikTok».

— Видимість процесу. Фасилітація — це постійне «сканування» класу: хто випав, хто домінує, де група застрягла. І швидке втручання, але без повного контролю.

— Правила користування гаджетами. Без цього не працює. Прості й конкретні: екран вниз, коли не працюємо; тільки для завдання під час активності; 1 попередження — далі обмеження. І важливо — послідовно це тримати.

З одного боку, це складно — увага розпорошується, дисципліна може страждати. З іншого, гаджети дають доступ до безмежних ресурсів і дозволяють учням бути активними учасниками, а не пасивними слухачами.

Коли смартфон стає інструментом для пошуку рішення, а не для гри, проблема дисципліни зникає сама собою.

Головний секрет: не бійтеся відпустити контроль. Фасилітатор — це той, хто вірить, що діти здатні навчитися самі, якщо їм грамотно підсвітити шлях.

Тетяна ВЛАСЕНКО,
вчителька інформатики
Славутської гімназії «Успіх»

Участь у проєкті є ресурснозатратною для учителя. Які методи допомагають вам уникати виснаження? Хто саме надає цю підтримку: адміністрація, колеги чи ви шукаєте її ззовні? — запитання, відповідь на яке показало точки сили і точки опори наших педагогів.

— Викладання інформатики може швидко призводити до виснаження, особливо через постійну потребу бути «в темі», працювати з технікою й пояснювати складні речі простими словами. Практичні способи, які справді допомагають підтримувати рівень енергії та мотивації, зазвичай виявляються найбільш ефективними:

- Технічна автоматизація. Це використання інструментів для автоматичної перевірки завдань (наприклад, тести в Google Forms або платформи для програмування з автотестами). Це значно скорочує час на постійну і вчасну перевірку коду чи теорії.

- Зміна методики викладання. Перехід від ролі єдиного джерела знань до ролі ментора. Наприклад, використання методу «перевернутого класу» або залучення сильних учнів як асистентів, що допомагають однокласникам із технічними помилками.

- Організація «цифрового спокою». Встановлення чітких меж: коли ви відповідаєте на запитання в месенджерах, як учні мають оформлювати запити на допомогу та як ви робите перерви від екрана під час уроку.

- Підтримка професійної діяльності від адміністрації закладу та колег.

Марина ОНОПРИЧУК,
Сніжана ІВАНЦОВА,
вчительки інформатики
Комунального закладу загальної середньої
освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»

– Участь у проєкті є ресурснозатратною, оскільки вимагає значно більше часу, сил і професійної гнучкості, ніж традиційне навчання. Насамперед це пов'язано з упровадженням нових підходів, методик і стандартів, які потрібно самостійно детально опрацювати та адаптувати.

Окремим викликом є емоційне навантаження: учитель несе відповідальність за якість упровадження змін, результати дітей та власну професійну ефективність.

Уникати виснаження допомагає поєднання організаційних, емоційних і фізичних методів підтримки. На початку пілотування автор підручника та модельної програми Г.Лашевська надавала методичні поради, супровід і постійний зворотний зв'язок. З цією метою проводилися вебінари, онлайн-зустрічі, офлайн-зустрічі, була створена спільнота вчителів хімії, які обмінювалися думками, методичними матеріалами. Також автором програми надавалися календарно-тематичні орієнтири, додаткові завдання та практичні рекомендації до тем.

Адміністрація закладу допомагала в організації та реалізації проєкту, проводилися круглі столи для обміну думок, педради.

Також мені допомагало позитивне ставлення до змін. Я сприймала новації як можливість професійного розвитку та вдосконалення своєї роботи. Але головне знайти баланс між роботою та відпочинком. Визначення пріоритетів і вміння залишати частину справ на наступний день, не зашкоджуючи навчальному процесу – навичка дуже важлива. Після роботи важливо переключатися на інші види діяльності: прогулянки, спілкування з родиною, хобі, фізичну активність або просто спокійний відпочинок. Адже ресурсний учитель значно ефективніше працює в будь-яких умовах. А умови у нас складні.

Наталія БОРОДІЙ,
вчителька хімії

Комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»

– Найбільше допомагає командна робота. Ми з колегами часто обговорюємо труднощі, ділимося напрацюваннями, іноді навіть проводимо спільні уроки. Це знижує навантаження і морально підтримує. Адміністрація теж сприяє, але щоденна підтримка — саме від колективу.

Оксана ГЛАДІЙ,
вчителька англійської мови

Комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»

– Участь у проєкті є ресурснозатратною для учителя. Як учитель математики я звикла до структури й чіткості — і саме це допомагає мені не вигорати. Планування уроків, систематизація матеріалів і поступове впровадження змін дають відчуття контролю, навіть коли навантаження зростає. Дуже допомагає професійна взаємодія з колегами: обмін ідеями, завданнями, підходами до пояснення складних тем. Це економить час і зменшує напругу. У математиці важливо знайти «свій спосіб пояснення», і тут підтримка колег безцінна. Відчутною є і підтримка адміністрації — коли є розуміння, що зміни потребують часу, і є довіра до вчителя.

Але найбільше мене «відновлюють» самі учні: коли бачиш, як дитина, котра боялася математики, починає розуміти, ставити запитання, знаходити рішення, без страху виходить до дошки і виконує запропоноване завдання — це додає енергії більше, ніж будь-які методики.

Лілія СТАРУШОК,
вчителька математики

Комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №11 Хмельницької міської ради»

Розпитувала

Оксана КОШКА,
завідувачка НМЦ професійного розвитку педагогічних та керівних установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка